

et weer, van
k van Abra-
strouw? Wat
des Geestes

KERKELUK LEVEN

GEDREK AAN ERNST. 1)

We gaan verder met onze bespreking van dr S. J. Ridderbos' dissertatie, voorzover dit specimen van apologie voor een verloren zaak althans onze aandacht waard is.

Dezen keer willen we spreken over het koude pathos, waartoe de leerling van Hepp zich vervoeren laat in zijn poging om te redden wat nog te redden is.

Niet, dat „pathos“ kenmerkend voor den auteur zou zijn. Ook hij behoort tot het genus, dat van uitgebrachte critiek verreweg het grootste deel gladweg negeert, maar slechts op een enkel onderdeelje afgaat, waar de schrijver meent, een steentje los te kunnen wrikken. Daarna meent het met „het geval“ klaar te zijn. Het ongeluk van een verdwijnend régime is vaak, dat het, bij het opkomen van een revolutionaire of reformatorische beweging, begint, de zaak te bagatelliseren; men behandelt de figuren, die het woord erin nemen, als, nu ja, enkele losse „gevallen“ en trekt zich, na enkele laatdunkende woorden over die „gevallen“, terug in zijn belegerd paleis. Zoo ook hier.

Het is, als men alles nagaat, wat in de laatste jaren over „de gemeene gratie“ geschreven is, dan ook uiterst bemoeuwigend, na te gaan, hoe weinig van de uitgebrachte critiek door dezen door zichzelf en door Hepp nu eens extra aan 't werk gezetten helper onder de loupe genomen wordt. Zelf sta ik verwonderd, dat in zóó betrekkelijk korten tijd de geleverde critiek op de gemeene-gratie-ideologie met contrabeschouwing zóóveel ingang vond. De invloed, dien men thans in allerlei kring duidelijk openbaar ziet worden is nu reeds zóó groot, dat men bij de in deze dissertatie aan den dag tredende coöperatie van promotor-promovendus ter reserveering van dit deel van Kuypers' erfenis, onwillekeurig denkt aan de aporie der verdedigers van een verloren zaak.

In zulk een de hoofdkwesties ontvinkende critiek, verraaft zich gebrek aan ernst.

Ik denk hier aan de passage, vlak aan wat ons vorig artikel besprak voorafgaande (314), waarin de auteur, sprekende over ondergeteekende's critiek op het gemeene-gratie-concept, schrijft:

„Haar diepste tendenz achten wij hierin te bestaan, om de gedachten van een „gemeen oordeel“ en een „gemeen mandaat“ met kracht naar voren te schuiven. Alleen was dit ten aanzien van Kuypers' cultuurbeschouwing volstrekt overbodig. Heel zijn gemeene-gratie-leer gaat immers uit van zijn belijdenis aangaande het oordeel. En wat het „gemeen mandaat“ betreft: Kuypers heeft de cultuuroopdracht waarlijk voldoende naar voren gebracht. Maar hij is daarbij niet in Schilders' fout gevallen om dit te doen ten koste van de „gratie“-gedachte“.

„Volstrekt overbodig“.

„Eenzijdig“.

We kennen dezen stijl. Maar nu er een nieuw hanteerder van dien stijl komt, vragen we: wat is het dezen keer: slotsom van een werker, of axioma van een dandy?

Om op die vraag te kunnen antwoorden, letten we op hetgeen schrijver zegt, eerst over Schilder, dan over Kuypers.

Van eerstgenoemde heet het, in dit nog wel samenvattend gedeelte van zijn betoog: Schilders diepste tendenz (diepste!) is: de gedachten van een „gemeen oordeel“ en een „gemeen mandaat“ met kracht naar voren te schuiven.

Natuurlijk is dat misgetast. Hetgeen schrijver ook wel weten kon, gelet op wat hij zelf van K. S. aanhaalt. Diepste tendenz is altijd geweest, en wordt ook door R. geciteerd, aan te toonen, dat het ook na den val gecontinueerde voortbestaan van natuur en mensch niet „eenzijdig“ moet worden getypeerd met den term „gratie“ (genade), omdat het continueren van die twee van Gods zijde reeds daartoe noodig was, dat Hij een substraat zou hebben voor zegen EN voor vloek.

Want zoowel om den hemel met Gods uitverkorenen naar het door Hem gestelde getal te „halen“, als ook om de hel met Zijn verworpenen naar het door Hem gestelde getal te „bereiken“, was continuering van natuur en mensch en zoo van geschiedenis mogelijk.

Met andere woorden: Kuypers is „eenzijdig“, en leidt door zijn permanent spreken van alleen maar gratie over tot een gevaarlijk cultuur-optimisme ('tis vandaag al uitstekend waar te nemen bij de synodocratische jeugdropvoeders), door te zeggen: het voortbestaan is in zichzelf al genade, en die genade werkt nu ook progressief.

En nu komt, naar oud recept, de leerling van Hepp de klacht over Kuypers' single-track-theology (theo-

logie-van-enkel-spoor) beantwoorden met gelijke klacht: het is net, of hij nog adem haalt in die mooie dagen, toen Hepp met proppen begon te schieten. Kuypers — aldus Ridderbos — heeft genoeg over het oordeel gesproken. En hij heeft genoeg over het mandaat gesproken. Alleen maar, hij heeft niet de gratie vergeten. En dat deed Schilder wel. We zijn klaar.

Maar het is niet anders dan spel, wat hier geboden wordt.

Wie zou — althans als hij slordig spreekt — ontkennen, dat Kuypers' gemeene-gratie-leer uitgaat van zijn belijdenis aangaande het oordeel? Het geredeneerd over wat z.i. zou hebben moeten geschieden na den val, is hier duidelijk genoeg.

Maar het is niet de vraag of Kuypers van den val en de oordeelswaardigheid van den mensch als feit uitgaat, doch of hij methodologisch aan het oordeel een goede plaats inruimt in zijn gemeene-gratie-leer.

Dit laatste ontken ik, en Ridderbos zou dit standpunt beter hebben kunnen benaderen althans: indien hij tusschen oordeel en oordeelswaardigheid genoezaam had onderscheiden. De vraag is niet of Kuypers van val en oordeelswaardigheid een uitgangspunt maakt, doch of hij genoezaam oog er voor heeft, dat God tot het definitieve oordeel een weg baant ook in en met behulp van wat Kuypers noemt „gemeene gratie“. Als Kuypers 't zoo precies weet: 'n doorn en distel, dat is: oordeel; maar 't brood, dat is: gemeene gratie, dan kunnen wij dat best hebben als iemand een krantenstukje schrijft, en

MELIORINE.

Lezer, U weet waarschijnlijk niet, wat Meliorine is?

Laat me dan mogen beginnen met U te vertellen, dat Meliorine de oorzaak is van al de kerkelijke ellende der laatste jaren. Vanwege Meliorine werd cand. H. J. Schilder niet toegelaten tot den kansel in Noordeloos, werd prof. dr K. Schilder in twee ambten geschorst en afgezet, werd ds D. van Dijk weggejaagd van dezelfde synode, die het prof. dr K. Schilder zoo zwaar aanrekende, dat hij daar niet kwam en werd prof. dr S. Greijdanus ook al geschorst.

Van Meliorine is het begin dezer smarten..... Prof. dr S. Greijdanus en Meliorine.....

Men zou zoo zeggen: bien étonnés de se trouver ensemble!

Want Meliorine, dat is nu niet een of ander geheimzinnig iets, dat nóg geheimzinniger wordt door zijn latinistische naam, maar Meliorine — lezers, die nog in de kleine kinderen zitten (fleschkinderen dan!) hebben het allang begrepen — Meliorine is anders niet dan kindermeel, het betere kindermeel dan!

En als U het niet gelooft, dat van Meliorine het begin aller ellende is, leest U dan eens het Gereformeerd Kerkblad voor Drenthe en Overijssel, van 22 November 1947, waarin (ds) IJ. K. V(ellenga) U onthult, dat deze dingen alzo zijn.

Deze kinderspecialist verhaalt U in dat nummer een en ander van „de firma Ger van Kerken, die in levensmiddelen doet en filialen heeft over het gehele land en zelfs daarbuiten. De firma is in den huidige vorm en onder den huidige naam ontstaan in 1892 en dat wel als voortzetting van de voormalige firma's A. van Arum en B. van Beers“.

U begrijpt de geestigheid?

Welnu, er zijn — aldus nog steeds IJ. K. V. — bij de firma Ger van Kerken moeilijkheden ontstaan: „Een paar vennooten vonden, dat er over de leverantie van kindermeel geklaagd werd“. Vroeger waren daar ook al eens moeilijkheden geweest. Toen hadden sommige vennooten geklaagd over dat „vergif van 1905“ en dat had hier en daar wel eens wat opschudding gebracht, maar die opschudding was van voorbijgaanden aard. Want na de opschudding „ging het bij alle klanten weer in de kast, waar het verder dreigde te verschijnen“, omdat niemand er meer aan dacht“.

„Nu geviel het echter een paar jaar geleden, dat er een jongmaat naar een filiaalhoudersplaats solliciteerde. Hij bezat daarvoor wel geschikte kwaliteiten, maar hij verklaarde, dat hij nooit of te nimmer dat bekende kindermeel verkopen zou. Toen werd hem de plaats niet gegeven“.

De rest sparen we U ditmaal.

Maar we maken enkele kanttekeningen.

Eerst een compliment.

En wel voor de geëlleerde wijze, waarop IJ. K. V. de geschiedenis van Gods Kerk beschrijft voor de lezers van het kerkblad, waarvan hij de Eindredacteur is. Het blijft voor zijn rekening, dat hij een twistzaak, die ook door de vanwege zijn synode-firma bevelen geboden nog steeds ligt voor des HEEREN aangezicht, in het „G e d e n k b o e k“, zoo, meer grollig dan geestig, verslaan kan.

ook nog als hij de artikelen laat bundelen, maar als er dan lei-draden worden gecreëerd en zelfs dissertaties geschreven, om ons te suggereren, dat dat allemaal begripmatig verantwoordende distracties zijn, dan zuchten we: houdt de lyriek nooit op ook doctor Faust te betooveren? Als Jahwe Kain een teeken geeft, dat hij net zoo lang brood zal moeten breken in en met zijn geslachten tot de antichrist er is, wordt dan de wieg van den antichrist met gratiebloempjes door God afgezet? Is het moeten existeren tempering van oordeel of doodende praeparatie voor en heenleiding tot den vollen dood bij dien, die tot Kain's zonen als tot zijn eigen vaderen verzameld wordt? Kent Kuypers het oordeel? We vroegen evenwel, of hij plaats heeft voor het „gemeene oordeel“ (dezen term dan ook niet-wetenschappelijk gebruikt).

En dat Kuypers de cultuuroopdracht „voldoende“ „naar voren heeft gebracht“, wie ontkennt dat? Maar de kwestie is, of hij ze wel voldoende naar achteren heeft opgeschoven? Dat wil zeggen: of hij wel genoezaam haar fundeerde uit Gods paradijs-woorden. Kuypers redeneert: „we“ hebben „nog“ de wereld, den tijd, den akker, we hadden den dood verdiend, het is genade. Maar de machinist „heeft“ de machine niet, die den trein trekt; haar „heeft“ de maatschappij. En de bemanning van het schip „De Zeven Provinciën“, „had“ het schip niet, doch had het alleen te bedienen. Toen zij ging muiten, en Colijn een bom er op liet werpen, en het bevel kwam, terug te stroomen naar de haven, toen was het daarna „nóg bedienen“ van het terugstroomende schip geen genade, ook geen vonnis, maar de

Maar overigens: de historiebeschrijving is treffend juist.

Want het is inderdaad zoo: ook ds IJ. K. Vellenga van Meppel is niet meer de Dienaar des Woords van een vrije plaatselijke kerk, maar de filiaalhouder van de firma Ger van Kerken, die door het professorale Directorium onder leiding van dr J. Ridderbos wordt beheerd. Er wordt niet alleen met „het kindermeel“ geknoeid, maar de firma in wier dienst ds IJ. K. Vellenga zelf zegt te staan is vervalscht.

De eenmaal vrije „vennooten“ zijn door hun eigen afgevaardigden na praeadvies van een professoraal gezelschap tot filiaalhouders gemaakt.

En het jongmaatje, aan wie het filiaal in Noordeloos niet werd gegund heeft niet maar geweigerd het kindermeel van de firma te verkopen, maar heeft geweigerd — nadat hij eerst was geroepen tot vrijen dienst op een vrije plaats — als zethaasje van de in 1944 gevormde trust de betrekking te aangaan in een filiaal, waarnaar hij bovendien nooit gesolliciteerd had!

Wat voorts het kindermeel betreft.

Er is geknoeid!

Als er in het artikel van 1905 „vergif“ heeft gezeten, dan zat het vergif ditmaal niet in den staart, maar wel in den kop. In den staart zat het tégengif, doloris antidotum!, waardoor het artikel zijn eigen schade ophief.

Maar voor en aleer het jongmaatje van Noordeloos argwaan kreeg over het bewuste artikel had de firma, voorgelicht door haar wetenschappelijken chemisch-analyst Ridderbos, dat tegengif aan het artikel onttrokken. Toen de Lindeboomine was weggepraeadviseerd bleef er een Kuypersine over, dat onaanvaardbaar werd geacht. Het als Meliorine, het betere kindermeel, aan de markt gebrachte artikel was inderdaad iets anders. De praeadviseerende Gebruiksaanwijzing heeft „de nieuwe samenstelling“ al te duidelijk verklapt. Het etiket „vooroorlogsch“ verandert daaraan niets.

Dankbaar nemen we nota van het feit, dat IJ. K. V. verhaalt, dat het artikel, dat hij gedwongen is te leveren bij de klanten in de kast verschijmt. Hopelijk zullen zijn afnemers in Meppel daaraan de ondeugdelijkheid van het geval ontdekken.

En ten slotte: er zit in de historiebeschrijving en de situatietekening van den Meppelschen filiaalhouder-zethaas toch nog een fout.

Want — en nu wordt D. E. C. volkomen ernstig — het bezwaar der bezwaarden ging niet tegen de samenstelling van dat kindermeel, maar tegen kindermeel als zodanig.

Immers zij zijn in de kerk doodsbenauid voor alle wetenschappelijk samengesteld voedsel. Om in de taal van IJ. K. V. te blijven: ze zijn tégen kindermeel en vóór MOEDERMELK. Het gaat mis in de kerk als „ons aller Moeder“ naar kunstproducten van wetenschappelijke samenstelling gaat grijpen, omdat ze geen voedsel meer heeft. Er is — 'tis hooge ernst! — nog een belofte:

„Verheugt u met Jeruzalem en jubelt over haar, gij allen, die haar liefhebt; weest blijde en verblijd met haar, gij allen, die over haar rouw draagt; opdat gij zuigt en u verzadigt aan de borst harer vertroosting; opdat gij zwelgt en u te goed doet aan haar rijke moederborst“.

De vertaling is van prof. dr J. Ridderbos.

Van wiens wetenschappelijk-kindermeel-juk D. E. C. is vrijgemaakt.

D. E. C.

1) In ons nummer van 28 Jan. stond achter het opschrift van het artikel „Critiek op de confessie“ een „I“. Dit berust op een misverstand. We willen wel een reeks artikelen wijden aan het geschrift van dr S. J. Ridderbos, doch doen dit onder varieerende titels. Bedoeld artikel zelf is één geheel.

K. S.